

Αρχαία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Α1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και η αρετή αναφέρεται στα πάθη και στις πράξεις, στα οποία η υπερβολή αποτελεί σφάλμα και ψέγεται, το ίδιο και η έλλειψη, ενώ το μέσον επαινείται και είναι ορθό. Φυσικά, και τα δύο αυτά έχουν σχέση με την αρετή. Ένα είδος μεσότητας είναι, λοιπόν, η αρετή, αφού βέβαια έχει στόχο της το μέσον.

Ακόμη, το να σφάλλει κανείς μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους (γιατί το κακό και το άπειρο πάνε μαζί, όπως δίδασκαν οι Πυθαγόρειοι, ενώ το καλό πάει μαζί με το πεπερασμένο), το να πράττεις το σωστό (μπορεί να γίνει) με έναν τρόπο (γί' αυτό και το πρώτο είναι εύκολο, ενώ το άλλο είναι δύσκολο, εύκολο το να αποτύχει κανείς το στόχο του, δύσκολο όμως το να επιτύχει)· γί' αυτούς λοιπόν τους λόγους γνώρισμα της κακίας είναι η υπερβολή και η έλλειψη, ενώ της αρετής είναι η μεσότητα· καλοί με έναν τρόπο (μπορεί να γίνουμε), κακοί όμως (γινόμαστε) με πολλούς τρόπους.

B1. Ο Αριστοτέλης δέχεται εδώ τη διδασκαλία των Πυθαγορείων για τις αντίθετες μεταξύ τους δυνάμεις που κυβερνούν τον κόσμο. Ο συλλογισμός που προσθέτει για να καταλήξει ότι η αρετή είναι μεσότητα είναι ο εξής:

- α) Το λάθος γίνεται με πολλούς τρόπους
- β) Το σωστό γίνεται με έναν τρόπο

Συμπέρασμα: γί' αυτό το λόγο η υπερβολή και η έλλειψη είναι χαρακτηριστικά της κακίας και η μεσότητα της αρετής.

Συγκεκριμένα, μέσα απ' την παράθεση αντιθετικών ζευγών με τα οποία χαρακτηρίζει το αγαθό- ορθή πράξη και το κακό-εσφαλμένη πράξη καταλήγει στο συμπέρασμά του:

α) «τό δέ κατορθοῦν (ἐστίν) μοναχῶς – τό μὲν ἀμαρτάνειν ἐστὶ πολλαχῶς»: το να πράττεις το σωστό μπορεί να γίνει με ένα τρόπο. Αντίθετα μπορεί κανείς να σφάλει με πολλούς τρόπους.

β) «τό ἀγαθόν (ἐστίν) τοῦ πεπερασμένου – τό κακόν (ἐστίν) τοῦ ἀπείρου»: Το καλό πάει μαζί με το πεπερασμένο. Το κακό αντίθετα ανήκει στο άπειρο. Οι άνθρωποι ευκολότερα επιλέγουν το κακό απ' το καλό.

γ) «Τό ἐπιτυχεῖν χαλεπόν – τό ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ ῥάδιον»: είναι δύσκολο να επιτύχει κανείς το καλό. Αντίθετα, η αποτυχία έρχεται πολύ εύκολα. Είναι δύσκολη η κατάκτηση της αρετής, γί' αυτό είναι λίγοι εκείνοι που καταφέρνουν να φτάσουν σ' αυτή.

δ) «ἐσθλοί (ἐσμέν) ἀπλῶς - παντοδαπῶς δέ κακοί»: καλοί μ' έναν τρόπο μπορούμε να γίνουμε. Κακοί όμως γινόμαστε με πολλούς τρόπους. Η καλοσύνη είναι μία και απλή ενώ χαρακτηριστικό της κακίας είναι η πολυμορφία.

ε) «ή μεσότης τῆς ἀρετῆς (ἔστιν) – τῆς κακίας (ἔστιν) ἢ υπερβολή καί ἢ ἔλλειψις». Γνώρισμα της αρετῆς είναι η μεσότητα. Γνώρισμα της κακίας είναι η υπερβολή και η ἔλλειψη.

B2. Ο Αριστοτέλης προκειμένου να ορίσει μια έννοια παρουσιάζει το προσεχές γένος και την ειδοποιό διαφορά της έννοιας. Το προσεχές γένος της έννοιας αρετή είναι η έννοια «ἔξις». Είναι τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα, που αποκτά κάποιος μέσω της επανάληψης ὁμοίων ενεργειών. Η ποιότητα των ενεργειών καθορίζει βέβαια και την ποιότητα των ἔξεων. Εννοείται, ὅτι οι καλές ἔξεις, που προκύπτουν με τον εθισμό σε καλές ἐνέργειες, ἔχουν σχέση με την αρετή. Η επανάληψη ἐδραιώνει τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας και ἔτσι η αρετή γίνεται «ἔξις» (συνήθεια).

Η αρετή λοιπόν είναι συνήθεια, «ἔξις», που διαφέρει ἀπό τις ἄλλες, καθώς ἀπαραίτητη προϋπόθεση για να φτάσει κανείς σε αὐτή είναι η προαίρεση και ο ὀρθός λόγος. Η ειδοποιός διαφορά λοιπόν της έννοιας αρετή είναι η προαίρεση. Προαίρεση σημαίνει ἐλεύθερη και ἄλλογη ἐπιλογή και βούληση, που είναι ἀπαραίτητες για την ἠθική ζωή. Είναι η ἐκλογή που δε γίνεται στιγμιαία, τυχαία, ἐπιπόλαια, ἀπερίσκεπτα, ἀλλὰ ὕστερα ἀπό λογική και ὠριμη σκέψη. Την ἠθική ποιότητα μιας πράξης τη χαρακτηρίζει η προαίρεση που περικλείει τη λογική. «Ἐπανελημμένα ὑπογραμμίζεται ἀπό τον Αριστοτέλη... ἀμετακινήτως» σχόλιο σελ. 176 σχολικού βιβλίου.

Στη συνέχεια ο Αριστοτέλης δίνει τη δεύτερη έννοια, που μαζί με την προαίρεση αποτελούν την ειδοποιό διαφορά της αρετῆς, τη μεσότητα σε σχέση με μας, η οποία βρίσκεται ἀνάμεσα στην υπερβολή και την ἔλλειψη και προσδιορίζεται με ὑποκειμενικά κριτήρια. Η μεσότητα δεν είναι πάντοτε η ἴδια σε σχέση με μας, ἀλλὰ προσαρμόζεται και ἀναζητεῖται μέσα σε πολλές και διάφορες συνθήκες και καταστάσεις που ἐκδηλώνεται το πάθος. Η μεσότητα, λοιπόν, είναι η οὐσία της αρετῆς. Το πρώτο κριτήριο με το οποίο καθορίζεται η μεσότητα είναι το «δεῖ», οι κανόνες δηλαδή της κοινωνικής - πολιτικής συμβίωσης μέσα στην πόλη – κράτος. Το δεύτερο κριτήριο είναι ο ὀρθός λόγος, η ὀρθή κρίση του μυαλωμένου ἀνθρώπου, ὃς αὐτόν ἐνώνονται και συνυπάρχουν ὅλες οι αρετές. Ἐτσι, ο ἠθικά σπουδαῖος ἀποτελεῖ μέτρο σύγκρισης για τους ἄλλους. Περιορίζεται, λοιπόν, ο ὑποκειμενισμός της μεσότητας και ἀντικειμενικοποιεῖται. Με τις φράσεις «ὠρισμένη λόγῳ» και «ὧ ἄν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν» ὑπογραμμίζεται ο ἀντικειμενικός χαρακτήρας της αρετῆς.

B3 Σελ. σχολικού βιβλίου 147- 148 σχολικού βιβλίου: «Ἡ παράδοση... Σωκράτη»

B4 σχέση: ἔξις
ἀνόρθωση: κατορθοῦται
καθαίρεση: προαιρετική
ἀπάθεια: πάθεσι
ὑπόλοιπο: ἔλλειψις

διαβλητός: ὑπερβολή

εικαστικός: εἰκαζον

ουσία: οὐσα

πρακτική: πράξεσι

ραστώνη: ῥάδιον

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Μετάφραση

Αν όμως θα ζήσω περισσότερο χρόνο, ίσως θα είναι αναγκαίο να υποστώ τα βάρη του γήρατος και να βλέπω και να ακούω λιγότερο και να σκέφτομαι χειρότερα και να καταλήξω να μαθαίνω πιο δύσκολα και να έχω κακή μνήμη και από όσους ήμουν καλύτερος πρωύτερα, από αυτούς να γίνω χειρότερος. Αλλά βέβαια, αν αυτά δεν αντιλαμβανόμουν, η ζωή θα ήταν ανυπόφορη, αν όμως τα αντιλαμβανόμουν, πώς δεν είναι ανάγκη να ζω και χειρότερα και πιο ανούσια; Αλλά βέβαια, αν όμως θα πεθάνω με άδικο τρόπο, αυτό θα ήταν ντροπιαστικό γι' αυτούς που με καταδίκασαν σε θάνατο άδικα. Γιατί αν η αδικία είναι κάτι ανήθικο, πώς λοιπόν δεν είναι ντροπιαστικό το να πράττει κανείς το οτιδήποτε με άδικο τρόπο;

Γ2. πλείω: πολλοῖς

γήρως: τῷ γήρᾳ

δυσμαθέστερον: τήν δυσμαθῆ

ταῦτα: τούτους

ἐμέ: ὑμῶν

ὁρᾶν: ἑώρα

ἀποβαίνειν: ἀπόβηθι

γίγνεσθαι: γενοίμεθα

αἰσθανόμενον: ἥσθηνται

ἀδικεῖν: ἀδικῆσαι

Γ3.

α) ἐπιτελεῖσθαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης «ἀναγκαῖον ἔσται»

πρότερον: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα «ἦν»

τούτων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική συγκριτική στο «χείρῳ»

ἀβίωτος: κατηγορούμενο στο «ὁ βίος» μέσω του συνδετικού ρήματος «ἂν εἴη»

ἐμέ: αντικείμενο της μετοχής «τοῖς ἀποκτεῖναισιν»

ὅτιοῦν: σύστοιχο αντικείμενο του έναρθρου απαρεμφάτου «ποιεῖν»

β) Λανθάνων υποθετικός λόγος της απλής σκέψης του λέγοντος. Η υπόθεση λανθάνει στη μετοχή «μή αἰσθανομένῳ»

Υπόθεση: ταῦτα γε μή αἰσθανομένῳ μέν

Απόδοση: ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος

Ανάλυση: Υπόθεση: εἰ ταῦτα γε μή αἰσθανοίμην μέν (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: ἀλλά μήν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος (δυνητική ευκτική).